

International Journal of Language, Translation and Intercultural Communication

Vol 5 (2016)

Community Interpreting at Greek and International Level: A Step Towards Professional Autonomy

Επικοινωνιακές και θεσμικές παράμετροι μιας χρήσιμης αλλά παραγνωρισμένης υπηρεσίας: μια πρώτη προσέγγιση της κοινοτικής μετάφρασης.

Theodoros Vyzas

doi: [10.12681/ijltic.10658](https://doi.org/10.12681/ijltic.10658)

Copyright © 2016, Theodoros Vyzas

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Vyzas, T. (2016). Επικοινωνιακές και θεσμικές παράμετροι μιας χρήσιμης αλλά παραγνωρισμένης υπηρεσίας: μια πρώτη προσέγγιση της κοινοτικής μετάφρασης. *International Journal of Language, Translation and Intercultural Communication*, 5, 94–106. <https://doi.org/10.12681/ijltic.10658>

Επικοινωνιακές και θεσμικές παράμετροι μιας χρήσιμης αλλά παραγνωρισμένης υπηρεσίας: μια πρώτη προσέγγιση της κοινοτικής μετάφρασης.

Θεόδωρος Βυζάς

ΤΕΙ Ηπείρου

vyzas@teiep.gr

Περίληψη

Το άρθρο αυτό αποτελεί μια σύντομη βιβλιογραφική επισκόπηση που επιδιώκει να δώσει το γενικότερο στίγμα της κοινοτικής μετάφρασης σε διεθνές επίπεδο. Για τον σκοπό αυτό, θα γίνει προσπάθεια εννοιολογικής οριοθέτησης με έμφαση στα προς μετάφραση κείμενα, τις μεταφράσεις και τους αποδέκτες τους. Στη συνέχεια θα εξεταστεί η σχέση κοινοτικής μετάφρασης και κοινοτικής διερμηνείας, καθώς η δεύτερη έχει ουσιαστικό προβάδισμα έναντι της πρώτης, ενώ θα γίνει αναφορά και στις σχέσεις εξουσίας που διαμορφώνονται μέσα από τη μετάφραση. Κατόπιν θα διερευνηθεί ο βαθμός θεσμοθέτησης, μέσα από την τυχόν ύπαρξη νομικού πλαισίου και την ενδεχόμενη εφαρμογή του και στο τέλος η προσοχή μας θα στραφεί στις δυνατότητες κατάρτισης των κοινοτικών μεταφραστών. Θα αποδειχθεί ότι η κοινοτική μετάφραση αποτελεί ταυτόχρονα εξειδικευμένη μετάφραση και κοινωνική υπηρεσία που δεν έχει ως τώρα τύχει ανάλογου ενδιαφέροντος.

Λέξεις-κλειδιά: κοινοτική μετάφραση, τύποι κειμένων, δημόσιες υπηρεσίες, σχέσεις εξουσίας, νομοθεσία, κατάρτιση

1. Εισαγωγικά

Στις μέρες μας οι ροές πληθυσμών που μπορεί να οφείλονται σε οικονομική μετανάστευση, φυσικές καταστροφές ή ένοπλες συρράξεις διογκώνονται. Χώρες, όπως οι νοτιοευρωπαϊκές, που σε περασμένες δεκαετίες ήταν τόποι προέλευσης μεταναστών δέχονται σήμερα πληθώρα μεταναστών και προσφύγων από ασιατικές και αφρικανικές χώρες, γεγονός που επιβάλλει τη συνύπαρξη γλωσσικών κοινοτήτων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Ελλάδα λόγω της κομβικής γεωγραφικής θέσης της στη νοτιοανατολική Ευρώπη. Συνύπαρξη γλωσσικών κοινοτήτων είτε προσωρινή είτε μόνιμη – δεν πρέπει να ξεχνάμε και τις παλαιόθεν πολύγλωσσες κοινωνίες – σημαίνει ότι υπάρχει αφενός μια μείζων κοινότητα και η αντίστοιχη γλώσσα και αφετέρου μια ή περισσότερες γλωσσικές – και πολιτισμικές – μειονότητες καθώς και η ανάγκη για επικοινωνία που προκύπτει και από τη μία και από την άλλη πλευρά (Taibi & Ozolins, 2016: 17). Τα όποια επικοινωνιακά χάσματα έρχονται να γεφυρώσουν η διερμηνεία και η μετάφραση. Εστιάζοντας ειδικά στην παγκοσμιοποίηση, ο Pym (2006) αποδεικνύει ότι αυτή έχει ως αποτέλεσμα όχι μόνο περισσότερες μετακινήσεις αλλά και πολύ περισσότερη επικοινωνία, μέρος της οποίας είναι και η μετάφραση και η διερμηνεία ενώ κατά την Bachmann-Medick (2009: 2) αν η μετάφραση με την ευρεία έννοια αποτελεί προϋπόθεση για επικοινωνία σε παγκόσμιο επίπεδο, ταυτόχρονα αποκαλύπτει πολιτισμικές διαφορές και ανισότητα στις σχέσεις εξουσίας. Κατά συνέπεια, τόσο η κοινοτική διερμηνεία όσο και η κοινοτική μετάφραση αποκτούν διαρκώς μεγαλύτερη σημασία από διάφορες απόψεις.

Το άρθρο αυτό αποτελεί μια σύντομη βιβλιογραφική επισκόπηση που φιλοδοξεί να αποδείξει ότι η κοινοτική μετάφραση είναι ταυτόχρονα εξειδικευμένη μετάφραση και κοινωνική υπηρεσία που δεν έχει ως τώρα τύχει ανάλογου ενδιαφέροντος. Για τον σκοπό

αυτό, θα προσπαθήσουμε να οριοθετήσουμε εννοιολογικά την κοινοτική μετάφραση δίνοντας βαρύτητα στα προς μετάφραση κείμενα, τις μεταφράσεις και τους αποδέκτες τους, στη συνέχεια θα εξετάσουμε τη σχέση κοινοτικής μετάφρασης και κοινοτικής διερμηνείας, ενώ θα θίξουμε και τις σχέσεις εξουσίας που διαμορφώνονται μέσα από τη μετάφραση. Κατόπιν θα προσπαθήσουμε να δούμε αν υπάρχει νομικό πλαίσιο και ποια η εφαρμογή του και στο τέλος θα εξετάσουμε τι συμβαίνει σε επίπεδο κατάρτισης κοινοτικών μεταφραστών.

2. Οροθέτηση και παράμετροι της κοινοτικής μετάφρασης

2.1 Ορισμός, όροι και όρια της κοινοτικής μετάφρασης

Για να δώσουμε εξαρχής το βασικό πλαίσιο λειτουργίας της κοινοτικής μετάφρασης προτιμάμε τον ορισμό της Graham (2012: 10) που μελετά την αγγλική πραγματικότητα: η διερμηνεία και μετάφραση για δημόσιες υπηρεσίες ορίζεται ως η παροχή υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης σε οποιονδήποτε γλωσσικό συνδυασμό φυσικών και νοηματικών γλωσσών μέσα στο πλαίσιο των δημόσιων υπηρεσιών. Η ερευνήτρια επισημαίνει ότι οι δημόσιες υπηρεσίες παρέχονται από το κράτος και τους φορείς του προς όφελος των πολιτών μιας χώρας.

Για να εξετάσουμε και την ουσία της μετάφρασης αυτής καθαυτήν, διαπιστώνουμε πως η Niska (2002: 135) ορίζει την κοινοτική μετάφραση ως «μετάφραση κατά κύριο λόγο πληροφοριακών κειμένων που απευθύνονται από αρχές και θεσμούς σε άτομα που δεν κατανοούν κείμενα που είναι γραμμένα στη γλώσσα του δημιουργού των κειμένων» και συνεπώς πρέπει να μεταφραστούν στη γλώσσα του εκάστοτε αλλοδαπού. Ο Taibi (2011: 214-215) πάντως διαφωνεί εν μέρει επισημαίνοντας ότι τα κείμενα αυτά δεν είναι μόνο πληροφοριακά ούτε παράγονται αποκλειστικά από κάποιο δημόσιο φορέα. Μπορεί να συντάσσονται από μη κυβερνητικές οργανώσεις, παράγοντες της τοπικής γλωσσικής κοινότητας, ιδιωτικούς ή άλλους κοινωνικούς φορείς και η μετάφρασή τους έχει σκοπό να δώσει τη δυνατότητα σε αλλόφωνους να επικοινωνήσουν με τους γηγενείς και να συμμετάσχουν σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής.

Επιπλέον, όσον αφορά την κατεύθυνση της μετάφρασης, οι Taibi & Ozolins (2016: 50-52) επισημαίνουν ότι δεν υπάρχει μόνο μετάφραση από τη μείζονα προς τη γλώσσα του αλλοδαπού ή τη μειονοτική. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι περιπτώσεις αίτησης ασύλου, ο ενδιαφερόμενος συντάσσει στη μητρική του γλώσσα το σχετικό κείμενο το οποίο φυσικά πρέπει να μεταφραστεί στη μείζονα γλώσσα της χώρας υποδοχής.

Ο Gouadec (2007: 33-36) θεωρεί εξειδικευμένη την κοινοτική μετάφραση και εξηγεί πως περιλαμβάνει κάθε μετάφραση που έχει σκοπό να διευκολύνει τις σχέσεις μεταξύ αλλογλωσσών σε μια χώρα όπου συνυπάρχουν διαφορετικές γλωσσικές και πολιτισμικές κοινότητες. Συνδέει μάλιστα την κοινοτική μετάφραση με την κοινοτική διερμηνεία ως στοιχεία που εξυπηρετούν τον ίδιο σκοπό. Εδώ θα πρέπει να επισημάνουμε δύο πράγματα: ο συγγραφέας α) προς αποφυγή σύγχυσης, κάνει λόγο για θεσμική μετάφραση (institutional translation) την οποία διαχωρίζει από την κοινοτική παρότι όσον αφορά τη διερμηνεία οι αντίστοιχες μορφές ενδέχεται να συναντώνται. Εξηγεί ότι η θεσμική μετάφραση απαντά σε δίγλωσσες ή πολύγλωσσες χώρες όπου η μετάφραση αυτή διεξάγεται εκ μέρους ή προς όφελος εθνικών ή διεθνών θεσμών και φορέων ενώ μεγάλο μέρος των σχετικών κειμένων είναι εμπιστευτικό, γι' αυτό και η μετάφραση ανατίθεται σε υπαλλήλους των υπηρεσιών αυτών. Η θεσμική μετάφραση δεν είναι κάτι αντίστοιχο της διερμηνείας δημόσιων υπηρεσιών (public service interpreting), καθώς δεν αφορά μετανάστες ή πρόσφυγες, β) διαχωρίζει επίσης

τη δικαστική μετάφραση, που διεξάγεται για τα δικαστήρια και τις αστυνομικές αρχές και επισημαίνει πως σε τέτοιες περιπτώσεις πρόκειται για ορκωτούς μεταφραστές και οι μεταφράσεις είναι πιστοποιημένες (certified).

Σε αυτή την πρώτη προσέγγιση θα πρέπει να επισημάνουμε πως δεν φαίνεται να υπάρχει εδραιωμένος όρος στην ελληνική γλώσσα για τη συγκεκριμένη μετάφραση καθώς δεν είχε ουσιαστικά απασχολήσει την επιστημονική κοινότητα. Για τον αντίστοιχο τύπο διερμηνείας παλαιότερα είχε προταθεί ο όρος *κοινωνική διερμηνεία* (Βλαχόπουλος, 2006) χωρίς να δοθεί συνέχεια από όσο διαπιστώσαμε και χωρίς κάτι αντίστοιχο για τη μετάφραση ενώ η Αποστόλου (2016) υιοθετεί τον όρο *μετάφραση και διερμηνεία για δημόσιες υπηρεσίες* – προφανώς εκ μεταφράσεως από τον αγγλικό-βρετανικό *public service interpreting and translation* – παράλληλα με τον όρο *κοινοτική διερμηνεία και μετάφραση*. Στα ελληνικά για τις ανάγκες του παρόντος άρθρου και για λόγους συμφωνίας με τον όρο *κοινοτική διερμηνεία*¹², ο οποίος είναι μεταφραστικό δάνειο από τον αγγλικό *community interpreting*, προτιμάμε τον όρο *κοινοτική μετάφραση*, επίσης μεταφραστικό δάνειο από την αγγλική, έστω και αν στην αγγλική ο όρος *community translation* έχει και την έννοια της συνεργατικής μετάφρασης, που επιτελείται μάλιστα συχνά εθελοντικά από μη ειδικούς, στα πλαίσια διαδικτυακής κοινότητας (Ο'Hagan, 2011: 11-12) και παρά το γεγονός ότι στα ελληνικά το επίθετο *κοινοτικός* παραπέμπει, όσον αφορά τη μετάφραση, σε ευρωπαϊκά κείμενα (Αποστόλου, 2016: 21-22).

2.2 Βασικά χαρακτηριστικά της κοινοτικής μετάφρασης: κείμενα και αποδέκτες

Ως υπο-πεδίο της μετάφρασης, η κοινοτική μετάφραση παρουσιάζει όλα τα χαρακτηριστικά της μετάφρασης ως μεσολαβητή ανάμεσα σε δύο πολιτισμούς, ωστόσο δεν αποτελεί κλασική μορφή και αυτό για διάφορους λόγους.

Πρώτ'απ'όλα, όσον αφορά τη μετάφραση αυτή καθαυτήν, όπως επισημαίνουν οι Wallmach & Kruger (1999: 276) με αφορμή τη μελέτη αφρικανικών γλωσσών και τη μετάφραση από και προς ευρωπαϊκές γλώσσες, οι πολιτισμικές διαφορές μεταξύ γλωσσών απαιτούν διεύρυνση της έννοιας της μετάφρασης με χρήση προσαρμογής και αναδιατύπωσης για να καλυφθούν οι ανάγκες του εκάστοτε αποδέκτη-αλλοδαπού, κάτι που τονίζει η Hale (2007: 9). Η Van Leuven-Zwart (1990: 228 στο Cygus, 2009: 89) δέχεται ότι οι μετατοπίσεις (shifts) κατά τη μετάφραση, που αποτελούν εγγενές στοιχείο της, πρέπει να εμφανίζονται σε μεγάλο βαθμό προκειμένου ένα κείμενο να καταστεί λειτουργικό στον πολιτισμό στόχο. Όπως σωστά επισημαίνει ο Hatim (2013: 73) αναφερόμενος στη σχέση του μεταφράσματος με το πρωτότυπο, «η μετάφραση αυτή καθαυτή οφείλει να αντανakλά αυτό που κάποιος άλλος σκέφτηκε ή είπε». Έτσι η γραπτή επικοινωνία μεταξύ ενός διοικητικού υπαλλήλου, για παράδειγμα, και ενός ατόμου από πολιτισμική μειονότητα όταν υπάρχει ένα παράπονο που προέρχεται από τον πολίτη συνταγμένο με απλό και όχι ιδιαίτερα οργανωμένο τρόπο το οποίο θα πρέπει να μεταφραστεί για να σταλεί στη διοίκηση σημαίνει ότι η απάντηση θα έρθει με ένα κατά τεκμήριο οργανωμένο και τεκμηριωμένο διοικητικό κείμενο που πρέπει να μεταφραστεί για να επιδοθεί στον πολίτη και μια απάντηση. Θα πρέπει λοιπόν ο μεταφραστής να φροντίσει ώστε να υπάρξει γεφύρωση του χάσματος κατά τη γραπτή επικοινωνία. Ο Hatim (1997) επισημαίνει επίσης μεταξύ άλλων τις διαφορές μεταξύ χωρών σε θεσμικά ζητήματα π.χ. διοικητικές διαιρέσεις της επικράτειας, δικαστική οργάνωση κλπ. που είναι καίριας σημασίας για τους εμπλεκόμενους ενώ άλλοι συγγραφείς (Kaplan 1972, Clyne 1987

¹² ο οποίος χρησιμοποιήθηκε στο παρόν ερευνητικό πρόγραμμα.

στο Taibi & Ozolins, 2016: 42) εστιάζουν στη διαφορετική οργάνωση του κειμένου από τον έναν πολιτισμό στον άλλο.

Σε μια προσπάθεια καταγραφής των κειμενικών τύπων που μεταφράζονται (Valero-Garcés, 2014: 169-171· Harkness & Schoua-Glusberg, 1998) παρουσιάζουμε αναλυτικά τους τύπους των κειμένων που μεταφράζονται:

- επίσημα και ημιεπίσημα έγγραφα, όπως σχολικοί έλεγχοι, γραπτή ενημέρωση των γονέων του μαθητή, έγγραφα επιχειρηματικών συναλλαγών, συμβόλαια ενοικίασης, συμφωνίες αγοράς κλπ.
- οδηγοί διάφορων διοικητικών και ιατρικών υπηρεσιών που εξηγούν π.χ. τη χρησιμότητα των εμβολιασμών ή δίνουν ακριβείς οδηγίες για την επίλυση διοικητικών θεμάτων και
- ενημερωτικά φυλλάδια κοινωνικών υπηρεσιών και άλλων θεσμών με πληροφορίες για τις αρμοδιότητές τους, την πρόσβαση κλπ.
- ερωτηματολόγια με ποικίλο περιεχόμενο καθώς συχνά χρησιμοποιούνται ως ερευνητικά εργαλεία.

Είναι προφανές ότι όσο σύντομα και αν είναι τα παραπάνω κείμενα περιέχουν ποικίλη ορολογία, γεγονός που τα καθιστά εξειδικευμένα σε κάποιο βαθμό, στοιχείο που με τη σειρά του καθιστά την κοινοτική μετάφραση μια ιδιαίτερη μορφή μετάφρασης ενώ οφείλουμε να επισημάνουμε ότι τα ερωτηματολόγια αποτελούν ιδιαίτερο κειμενικό τύπο, ο οποίος απαιτεί ανάλογη μεταχείριση με πολύ συγκεκριμένες οδηγίες προς τους μεταφραστές.

Πάντως η Snell-Hornby (2006) αναλύει διεξοδικά γιατί το ενδιαφέρον της μετάφρασης δεν πρέπει να περιορίζεται πλέον στα κειμενικά πλαίσια αλλά να επικεντρώνεται στον πολιτισμό και την πολιτική όπως αποτυπώνονται στα κείμενα. Η Baker (2011: 274-289) αφενός παρέχει ένα πανόραμα των ιδιαίτεροτήτων της κειμενικής οργάνωσης σε διάφορες γλώσσες και επισημαίνει τη σπουδαιότητα της οργάνωσης της πληροφορίας και της κειμενικής συνοχής για τους μεταφραστές, αφετέρου εφιστά την προσοχή των μεταφραστών στο γεγονός ότι αυτοί δεν είναι απλώς μεταδότες μηνύματος αλλά παραγωγοί γλώσσας και λόγου οι επιλογές των οποίων μπορεί να έχουν αρνητικές επιπτώσεις σε πρόσωπα και κοινωνικές ομάδες. Στο ίδιο μήκος κύματος, η Tymoczko (2014: 232-249) επισημαίνει πως πριν από την έναρξη της μεταφραστικής διαδικασίας απαιτείται μια ολιστική προσέγγιση η οποία θα πρέπει να λάβει υπόψη της διάφορα σημεία πολιτισμικής υφής: βασικά πολιτισμικά στοιχεία, πώς αυτά αποτυπώνονται στον λόγο, ρητές, υπόρητες και συμβολικές πολιτισμικές πρακτικές και τις διάφορες εκφάνσεις τους, καθώς και γλωσσικές και κειμενικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται, μεταξύ άλλων, για την έκφραση της ευγένειας, της ιεραρχίας ή την ανάδειξη του επίσημου χαρακτήρα ενός εγγράφου.

Έτσι, ως προς την πραγματολογική διάσταση, αν αυτή αφορά γενικά τη μετάφραση, τότε αφορά πολλαπλασιώς περισσότερο την κοινοτική μετάφραση, καθώς τα κείμενα αφενός συνδέονται στενά με θεσμικά και πολιτισμικά ζητήματα της πραγματικότητας στην οποία αναφέρονται και αφετέρου έχουν άμεση επίπτωση στην καθημερινότητα του αποδέκτη του μεταφράσματος, δηλαδή του αλλοδαπού (Wadensjö, 1998: 41). Πιο συγκεκριμένα, τα μεταφρασμένα κείμενα δεν προορίζονται για αναγνώστες που βρίσκονται σε χώρες διαφορετικές από εκείνη στην οποία γράφτηκε το πρωτότυπο αλλά για αποδέκτες – φορείς και άτομα – που ζουν στην ίδια χώρα, τη χώρα παραγωγής του μεταφράσματος, χωρίς όμως να χειρίζονται επαρκώς την επίσημη γλώσσα. Οι Taibi & Ozolins (2016: 40) επισημαίνουν ότι οι κοινοτικές μεταφράσεις συνήθως παράγονται σε κοινωνίες όπου οι διάφοροι πολιτισμοί

συνυπάρχουν χωρίς να έρχονται κατ'ανάγκη σε άμεση επαφή, ωστόσο ενδέχεται να υπάρχει ώσμωση. Με βάση λοιπόν τα κριτήρια του Röschhacker (2004: 10-13), όπως η κοινοτική διερμηνεία αποτελεί κατά βάση ενδοκοινωνική μορφή διερμηνείας έτσι και η κοινοτική μετάφραση αποτελεί ενδοκοινωνική μορφή μετάφρασης. Αυτό εξηγεί γιατί η απουσία μετάφρασης ή η κακή ποιότητα μετάφρασης έχει άμεση επίπτωση στις κοινωνικές σχέσεις και στις συναλλαγές με τις δημόσιες υπηρεσίες με πληττόμενο τον αλλοδαπό.

Ως προς τους αποδέκτες επίσης, έχει αξία να επισημάνουμε κάποιες ιδιαιτερότητες. Οι κοινοτικοί μεταφραστές πρέπει να είναι πολύ προσεκτικοί κατά τη μετάφραση καθώς ο αλλόφωνος που διαμένει επί μακρόν στη χώρα υποδοχής πιθανότατα έχει επηρεαστεί πολιτισμικά και γλωσσικά από το άμεσο περιβάλλον του, αυτό της χώρας υποδοχής, έχοντας έτσι απομακρυνθεί από το περιβάλλον της χώρας καταγωγής του. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Australitalian, η γλωσσική ποικιλία της ιταλικής στην Αυστραλία: οι ιταλικής καταγωγής κάτοικοι της χώρας όχι μόνο δεν χρησιμοποιούν πλέον την κοινή ιταλική αλλά προβαίνουν και σε διάφορες λεξιλογικές και μορφοσυντακτικές παρεμβάσεις στη μητρική τους γλώσσα επηρεασμένοι από την αγγλική που καθημερινά χρησιμοποιούν (Merlini & Favaron, 2003: 222-223). Επιπλέον, κάτι που συμβαίνει σε χώρες όπως ο Καναδάς, ενδέχεται ο κοινοτικός μεταφραστής να μεταφράζει για γηγενή άτομα τα οποία όμως αποτελούν μειονότητα εντός της χώρας στην οποία υπάρχει μια επικρατούσα γλώσσα και αντίστοιχος πολιτισμός από τα οποία πιθανότατα έχουν επηρεαστεί (Fiola, 2004: 118-119).

Τέλος, οι Taibi & Ozolins (2016: 44) εξηγούν πως η κοινοτική μετάφραση πραγματώνεται σε δυο επίπεδα: πρώτα από την επικρατούσα κουλτούρα προς τη μειονοτική και σε δεύτερη φάση από την υπο-κουλτούρα του παραγωγού του πρωτότυπου προς την υπο-κουλτούρα του αναγνώστη του μεταφράσματος. Με άλλα λόγια, πέρα από το ευρύτερο πολιτισμικό πλαίσιο, ο μεταφραστής πρέπει πάντα να λαμβάνει υπόψη του τις συμβάσεις σύνταξης που ακολουθεί ο κάθε φορέας και τι αντιστοίχως αναμένει ο παραλήπτης του μεταφράσματος. Θα δούμε όμως λίγο καλύτερα τις αναντιστοιχίες αυτές παρακάτω στο τρίτο κεφάλαιο.

2.3 Κοινοτική μετάφραση και κοινοτική διερμηνεία: δύο όψεις του ίδιου επικοινωνιακού νομίσματος;

Με δεδομένο το πραγματολογικό πλαίσιο και τη σαφή κοινωνική διάστασή του αλλά και επειδή σε αυτές τις περιπτώσεις η μετάφραση χρησιμοποιείται υποστηρικτικά προς τη διερμηνεία, για να μπορέσουμε να προσεγγίσουμε καλύτερα την κοινοτική μετάφραση, κρίνουμε σκόπιμο να την εξετάσουμε σε συνδυασμό με την κοινοτική διερμηνεία.

Εύστοχος είναι ο αφορισμός της Kelly (2014 στο Taibi & Ozolins, 2016: 23) ότι η κοινοτική μετάφραση είναι «η φτωχή αδελφή μιας φτωχής αδελφής», δηλαδή της κοινοτικής διερμηνείας. Και αυτό γιατί είναι παραμελημένη όχι μόνο από την έρευνα και τη βιβλιογραφία αλλά και από την κατάρτιση των μεταφραστών και ως παρεχόμενη υπηρεσία (Taibi & Ozolins, 2016: 23). Αυτό συμβαίνει διότι μόνο η διερμηνεία, έστω κι αν είναι επίσης υποτιμημένη, θεωρείται πως έχει ρόλο αιχμής στην επικοινωνία των αλλόγλωσσων κοινοτήτων με τις δημόσιες υπηρεσίες (Αποστόλου, 2016: 18). Επίσης συμβαίνει διότι επί δεκαετίες, στο πλαίσιο της δομικής γλωσσολογίας και μιας ανάλογης θεώρησης της μετάφρασης, δινόταν έμφαση στην αμιγώς γλωσσική πλευρά της μεταφραστικής ισοδυναμίας και μάλιστα ως τη δεκαετία του 1980 κατά κύριο λόγο στη λογοτεχνική μετάφραση (Taibi & Ozolins, 2016: 22· Snell-Hornby, 2006: 69·) με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ενδιαφέρον για

την κοινωνική διάσταση της μετάφρασης. Πριν από δύο δεκαετίες μάλιστα, η Fraser (1993: 326) επισήμαινε πως η κοινοτική μετάφραση – κάτι που ίσχυε άλλωστε και για την κοινοτική διερμηνεία – θεωρείται ότι αφορά ομάδες χαμηλής κοινωνικής θέσης ή ακόμη ότι οι γλώσσες στόχοι είναι «αδύναμες» όπως οι ανατολικές γλώσσες (Faiq, 2016: 24) ή ακόμη επειδή υπάρχουν υπερεθνικές γλώσσες (αγγλική, γαλλική και ως ένα βαθμό γερμανική) για διεθνή επικοινωνία (Podkalicka, 2007: 57), με αποτέλεσμα να μην δίνεται προτεραιότητα σε όσα την αφορούν. Η στροφή της γλωσσολογίας προς τις επικοινωνιακές πτυχές της γλώσσας στη δεκαετία του 1970 χάρη στη γονιμοποίησή της με τα διδάγματα της κοινωνιολογίας, της κοινωνικής ανθρωπολογίας, της ψυχολογίας και της φιλοσοφίας ήταν αυτή που προετοίμασε το έδαφος για την πολιτισμική στροφή της δεκαετίας του 1980 ενώ η παγκοσμιοποίηση έδωσε μια ακόμη ώθηση στις μεταφραστικές σπουδές (Angelelli, 2014: 1· Snell-Hornby, 2006: 40, 47, 128· Baker & Pérez-González, 2011: 39). Επιπλέον, η γνωστική πλευρά της μετάφρασης δεν είχε ουσιαστικά διερευνηθεί ως τη δεκαετία του 1990 (Jääskeläinen, 1998: 265-269), κάτι στο οποίο έχουν συνδράμει σε μεγάλο βαθμό οι νέες τεχνολογίες τα τελευταία είκοσι χρόνια.

Γενικότερα πάντως όσον αφορά τη μετάφραση – αλλά θεωρούμε ότι αφορά ειδικά και την κοινοτική μετάφραση – πριν από δύο δεκαετίες ο Venuti (1995: 8-9) έκανε λόγο για αυτο-εκμηδένιση του μεταφραστή καθώς όχι μόνον οι άλλοι εμπλεκόμενοι αλλά και ο ίδιος ο μεταφραστής, παραμερίζοντας τη μεταφραστική διαδικασία και τις παραμέτρους που τη χαρακτηρίζουν, δίνει σαφή προτεραιότητα στο πρωτότυπο κείμενο, τακτική που αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της αγγλο-αμερικανικής μεταφραστικής παράδοσης. Οι θεωρητικοί της αδελφής κοινοτικής διερμηνείας έχουν πάντως κατορθώσει να αποδείξουν ότι ο διερμηνέας δεν είναι άορατος αλλά συμμετέχει ενεργά στη διάδραση η οποία χαρακτηρίζεται ως τριαδικός διάλογος (Wadensjö, 1998· Röchhacker, 2007).

Αφού όμως στην πράξη διαπιστώνεται ότι και οι δύο εξυπηρετούν συναφείς ανάγκες γιατί παρατηρείται διαφορετικός βηματισμός μεταξύ κοινοτικής μετάφρασης και κοινοτικής διερμηνείας; Ας δούμε συνοπτικά ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των δύο καθώς η κοινοτική διερμηνεία συνήθως προηγείται χρονικά κατά την επαφή με αλλόφωνους και διακρίνεται από επικοινωνιακή ταχύτητα. Θα πρέπει να επισημάνουμε καταρχάς ότι για τη διερμηνεία βασικότατο ρόλο παίζει το κοινωνικό περικείμενο της διάδρασης, δηλαδή πού διεξάγεται (Röchhacker, 2004: 10-13). Απεναντίας, η μετάφραση γραπτού λόγου μπορεί να διεξάγεται οπουδήποτε με το κείμενο και τον αποδέκτη να παίζουν πρωτεύοντα ρόλο. Επιπλέον, σύμφωνα με την Hale (2007: 13), σημαντικό ρόλο παίζει το γεγονός ότι ο μεταφραστής έχει το πλήρες κείμενο μπροστά του άρα και την εποπτεία του, ίσως και τον χρόνο να προετοιμαστεί σε αντίθεση με τον διερμηνέα.

Ως προς την κατηγοριοποίηση, η Mikkelsen (2014: 9) θεωρεί ότι η κοινοτική διερμηνεία εκτείνεται από την ιατρική / υγειονομική διερμηνεία ως και τη νομική και τη δικαστηριακή διερμηνεία. Ωστόσο, μεταξύ άλλων οι Bancroft & Rubio-Fitzpatrick (2009) και Röchhacker (2004) ενώ δέχονται πως και η ιατρική και η νομική διερμηνεία υπάγονται στην κοινοτική, διαφοροποιούν τη δικαστηριακή λόγω εγγενών ιδιαιτεροτήτων. Άλλοι ερευνητές αναφέρονται ειδικά στην κοινοτική μετάφραση. Ο Pym (2011: 78) μάλιστα προτείνει, επειδή ήδη υπάρχει ορολογική πολυσημία, για να μην υπάρχει περαιτέρω σύγχυση, είναι προτιμότερο να μη γίνεται άοριστη αναφορά σε κοινοτική μετάφραση αλλά να προσδιορίζεται αν πρόκειται για ιατρική, δικαστηριακή κλπ. Ωστόσο, οι Taibi & Ozolins (2016: 15-16) επισημάνουν ότι πολύ συχνά εμπλέκονται τουλάχιστον δύο φορείς σε μια μετάφραση οπότε είναι μάλλον αδύνατο να αποδοθεί συγκεκριμένη ετικέτα στην κάθε περίπτωση. Ενώ πάντως οι ξένοι ερευνητές δεν συνδέουν ευθέως τύπο διερμηνείας και

αντίστοιχη μετάφραση, η Αποστόλου (2016: 19) φαίνεται να συνδέει την κοινοτική μετάφραση με την ευρύτερη νομική διερμηνεία, καθώς η τελευταία, σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές οδηγίες 2010/64/ΕΕ και 2012/13/ΕΕ, πρέπει να συνοδεύεται και από μεταφρασμένα έγγραφα, άρα πρόκειται για θεσμική σύνδεση.

Εν κατακλείδι, παρά τα κοινά στοιχεία μετάφρασης και διερμηνείας επί τη βάση του ενιαίου μεταφραστικού φαινομένου, αφενός ο προφορικός χαρακτήρας της διερμηνείας που συνάδει με το επείγον της επικοινωνίας και αφετέρου οι πραγματολογικές διαστάσεις της κάθε επικοινωνιακής περίπτωσης δίνουν προβάδισμα στη διερμηνεία έναντι της μετάφρασης, γι' αυτό, για παράδειγμα, μια ιατρική διερμηνεία δεν συνοδεύεται απαραίτητα από μια ιατρική μετάφραση.

3. Σχέσεις εξουσίας μέσα από την κοινοτική μετάφραση

Θα πρέπει καταρχάς να επισημάνουμε ότι σχέσεις εξουσίας υποθάλπονται σε πρώτη φάση από τις δεδομένες ασυμμετρίες μεταξύ γλωσσών στην ίδια κοινωνία. Οι λιγότερο αναπτυγμένες γλώσσες υπολείπονται έναντι της επικρατούσας γλώσσας αλλά πολύ συχνά γενικά οι μειονοτικές γλώσσες, αν και επίσημες, υπολείπονται της επικρατούσας. Αυτό συμβαίνει τόσο σε επίπεδο ορολογίας όσο και σε επίπεδο γενικής γλώσσας όπου πιθανότατα υπάρχουν αναντιστοιχίες πολιτισμικής υφής. Το στοιχείο αυτό έχει αρνητική επίπτωση στην ποιότητα των μεταφράσεων. Για να γίνει αυτό κατανοητό ας αρχίσουμε με τη διερμηνεία όπου η επικοινωνία είναι πιο απτή.

Στην κοινοτική διερμηνεία, όπου διεξάγεται ένας τριαδικός διάλογος, υπάρχει άμεση διαπροσωπική επαφή των μερών που συνδιαλέγονται. Ακριβέστερα, οι δύο πόλοι είναι από τη μια ο παροχέας υπηρεσίας που διαθέτει τη θεσμική εξουσία και την πρόσβαση στην πληροφορία και από την άλλη το μέλος της γλωσσικής (και κοινωνικής και εθνοτικής) μειονότητας που είναι αδύναμο απέναντι στον εκπρόσωπο του θεσμού σε μεγάλο βαθμό λόγω του γλωσσικού φραγμού. Ο διερμηνέας καλείται να γεφυρώσει το επικοινωνιακό χάσμα σε μια προσπάθεια να μειώσει την ανισότητα (Gentile et al., 1996: 18). Κάτι ανάλογο συμβαίνει και στην κοινοτική μετάφραση, όπου, παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχει προφορική επικοινωνία και άμεση οπτική επαφή, η ανισότητα τεκμηριώνεται ως εξής: α) οι παρεχόμενες υπηρεσίες απευθύνονται σε αδύναμες κοινωνικές ομάδες των οποίων η γλώσσα / οι γλώσσες δεν συμπίπτουν με εκείνη της πλειονότητας και το κατά πόσον τα σχετικά κείμενα γίνονται προσιτά στις ομάδες αυτές εξαρτάται από την απόφαση της κρατούσας ομάδας, β) λόγω ιστορικών εξελίξεων και κοινωνικοπολιτικών σχέσεων οι μειονοτικές ομάδες έχουν χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο και αλφαριθμητισμό από την κρατούσα ομάδα, άρα έχουν προβληματική πρόσβαση στη γραπτή πληροφορία και γ) τα εν λόγω κείμενα, καθώς ο μεγαλύτερος όγκος τους προέρχεται από δημόσιους φορείς, περιέχουν εξειδικευμένο λεξιλόγιο και ορολογία, γεγονός που τα καθιστά ακόμη πιο απρόσιτα σε όσους έχουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο. Ο σκοπός της κοινοτικής μετάφρασης είναι ακριβώς αυτός: να ελαττωθούν οι προαναφερθείσες ασυμμετρίες ώστε να βελτιωθεί η πρόσβαση στην πληροφόρηση για εκείνους που αντιμετωπίζουν πρόβλημα και να αποκτήσουν δύναμη ακριβώς χάρη σε αυτή την πρόσβαση (Taibi & Ozolins, 2016: 18-19). Υπάρχει όμως η κατάλληλη νομοθεσία και, αν ναι, εφαρμόζεται;

4. Σε νομικό επίπεδο

4.1 Τι προβλέπουν οι συνθήκες

Πολλά διεθνή και ευρωπαϊκά κείμενα, από την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ ως το Charter of Fundamental Rights of the European Union / Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απαγορεύουν ρητά τις διακρίσεις λόγω γλώσσας ή αναγνωρίζουν δικαιώματα που, για ανθρώπους που δεν γνωρίζουν την τοπική γλώσσα ή που δεν μπορούν να επικοινωνήσουν χρησιμοποιώντας τη δική τους ή κάποια άλλη γλώσσα, μπορούν να εφαρμοστούν μόνο μέσω μετάφρασης και διερμηνείας. Τέτοια χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι το δικαίωμα ασύλου ή σε νοσοκομειακό περιβάλλον το δικαίωμα σε εν επιγνώσει συναίνεση (SIGTIPS, 2011: 11)¹³. Ωστόσο, αν και όσον αφορά τη μετάφραση και διερμηνεία σε νομικά ζητήματα και ειδικά κατά την ποινική διαδικασία, ήδη γίνεται σαφής αναφορά από το 1950 στην Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms αλλά και πολύ πιο πρόσφατα στην Οδηγία 2010/64/ΕΕ και στην Οδηγία 2012/13/ΕΕ, κάτι τέτοιο δεν ισχύει για το δικαίωμα στη μετάφραση και τη διερμηνεία κατά την πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες. Οφείλουμε να επισημάνουμε ότι ανάλογη είναι η κατάσταση και στην Ελλάδα. Σε εθνικό επίπεδο, υπάρχουν σημαντικές διαφορές από χώρα σε χώρα, όπως διαπιστώνουμε αμέσως παρακάτω, ωστόσο το συγκεκριμένο δικαίωμα φαίνεται να είναι γενικά παραγνωρισμένο.

4.2 Τι πραγματικά συμβαίνει;

Η παροχή κοινοτικής μετάφρασης καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από το κοινωνικοπολιτικό καθεστώς και από την προσέγγιση εθνικών και τοπικών κυβερνήσεων σε θέματα κοινωνικής ισότητας, ανθρώπινων δικαιωμάτων, πολυπολιτισμικότητας και γλωσσικού σχεδιασμού. Για να γίνει αυτό κατανοητό ας αρχίσουμε με τη διερμηνεία όπου η επικοινωνία είναι πιο απτή.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο Καναδάς που είναι μια επίσημα δίγλωσση χώρα αλλά σύμφωνα με το Industry Canada (2007)¹⁴ υπηρεσίες κοινοτικής διερμηνείας και μετάφρασης πρέπει να παρέχονται σε γαλλόφωνες μειονότητες εντός αγγλόφωνων περιοχών, σε αγγλόφωνες νησίδες εντός γαλλόφωνων περιοχών, σε Αβορίγινες και σε μετανάστες. Άλλη σημαντική περίπτωση είναι αυτή της Αυστραλίας¹⁵ όπου μιλιούνται τουλάχιστον 300 γλώσσες (Eser, 2015: 48) και δωρεάν μετάφραση και διερμηνεία παρέχεται σε άτομα που δεν χειρίζονται καλά την αγγλική γλώσσα ενώ το Multicultural Access and Equity Policy¹⁶ διασφαλίζει την εφαρμογή των απαραίτητων σχετικών νομικών ρυθμίσεων. Ωστόσο, σύντομη έρευνά μας σχετικά με κάποιες άλλες χώρες με ευαισθησία στην επικοινωνία με αλλόγλωσσους έδειξε ότι σε καμιά από αυτές δεν υπάρχει ειδικά κώδικας δεοντολογίας κοινοτικής μετάφρασης, αλλά ακόμη και στους κώδικες δεοντολογίας κοινοτικής διερμηνείας των χωρών αυτών δεν αναφέρεται τίποτα σχετικό με την κοινοτική μετάφραση (Φινλανδία¹⁷, Ιρλανδία¹⁸, Γαλλία¹⁹, ΗΠΑ²⁰, Σουηδία²¹) με μοναδική ίσως εξαίρεση τον κώδικα του

¹³ European Commission (2011). Special Interest Group on Translation and Interpreting for Public Services

¹⁴ http://www.meta-ops.cz/sites/default/files/471_ok.pdf

¹⁵ <https://www.border.gov.au/about/corporate/information/fact-sheets/91tis>

¹⁶ <https://www.dss.gov.au/our-responsibilities/settlement-and-multicultural-affairs/programs-policy/multicultural-access-and-equity>

¹⁷ http://wasli.org/wp-content/uploads/2013/10/80_coe-svt.pdf

¹⁸ http://www.fit-europe.org/vault/ITIA_code_interpreters.pdf

¹⁹ http://www.sft.fr/clients/sft/telechargements/file_front/46316_deontologiefrancaisweb.pdf.pdf

²⁰ <http://www.ncihc.org/assets/documents/publications/NCIHC%20National%20Code%20of%20Ethics.pdf>

Ηνωμένου Βασιλείου²² όπου, αφού έχει γίνει εκτενής αναφορά στη διερμηνεία, γίνεται στο τέλος πολύ σύντομη αναφορά στην κοινοτική μετάφραση²³.

Πάντως κατά την Fraser (1993: 326), ακόμα και σε περιπτώσεις όπου υπάρχει πρόβλεψη για παροχή μετάφρασης, η ποιότητα της υπηρεσίας είναι συνήθως χαμηλή και διαφέρει από χώρα σε χώρα. Αρκετά χρόνια αργότερα η κατάσταση φαίνεται να μην έχει αλλάξει, αφού καθώς επισημαίνουν ο Taibi (2011) σχετικά με την αραβική γλώσσα και η Valero-Garcés (2014: 170) αναφερόμενη στην ισπανόφωνη πραγματικότητα, πολύ συχνά καλούνται να παράσχουν υπηρεσίες μετάφρασης εθελοντές, ελευθεροεπαγγελματίες μεταφραστές χωρίς σχετική ειδικευση, αλλά και απλώς δίγλωσσα άτομα χωρίς καμία απολύτως κατάρτιση.

Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι η κοινοτική μετάφραση δεν είναι θεσμοθετημένη και φαίνεται σε γενικές γραμμές να θεωρείται περιφερειακός τύπος επικοινωνίας έναντι της κοινοτικής διερμηνείας.

5. Εκπαίδευση κοινοτικών μεταφραστών

Από τη στιγμή λοιπόν που η κοινοτική μετάφραση είναι μεν υπηρεσία προς αλλόφωνους αλλά μη θεσμοθετημένη, είναι επόμενο να μην έχει κινήσει το ενδιαφέρον των τριτοβάθμιων ιδρυμάτων. Λίγα χρόνια πριν, ο Hertog (2010: 49) επισήμαινε ότι τα όποια σχετικά προγράμματα σπουδών υπάρχουν δίνουν έμφαση στην κοινοτική διερμηνεία και όχι στην κοινοτική μετάφραση. Αυτό μάλλον εξακολουθεί να συμβαίνει παρά τα όποια ενθαρρυντικά σημάδια (D'Haye, 2012) και για του λόγου το αληθές παραθέτουμε αμέσως τα δύο προγράμματα σπουδών με έμφαση στην κοινοτική μετάφραση που κατορθώσαμε να εντοπίσουμε.

Το πανεπιστήμιο Western Sydney (UWS) προτείνει ένα πρόγραμμα προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών κοινοτικής διερμηνείας και μετάφρασης εγκεκριμένο από τη National Accreditation Authority for Translators and Interpreters στο οποίο η κοινοτική μετάφραση διδάσκεται επί ένα εξάμηνο με επίκεντρο τις απαιτούμενες δεξιότητες²⁴. Ένα άλλο ανάλογο μεταπτυχιακό πρόγραμμα είναι το Master of Intercultural Communication and Public Service Interpreting and Translation που προσφέρεται από το Πανεπιστήμιο του Alcalá στην Ισπανία με έμφαση σε ιατρικά, νομικά και διοικητικά κείμενα²⁵.

Η Graham (2012: 31-32) σε μελέτη για την Αγγλία επισημαίνει πάντως ότι βασικό πρόβλημα για τη διατήρηση τέτοιων προγραμμάτων σπουδών αποτελεί η μεταβλητότητα των αναγκών, καθώς ο πληθυσμός των διαφόρων κοινοτήτων μεταβάλλεται κυρίως στα μικρότερα αστικά κέντρα, με αποτέλεσμα να απαιτείται διαρκής αναπροσαρμογή των μαθημάτων.

²¹ <http://www.sfoe.se/sidor/yrkesetisk-kod.aspx>

²² <http://www.nrpsi.org.uk/for-clients-of-interpreters/code-of-professional-conduct.html>

²³ βλ. και Valero-Garcés (2014: 16, 85-89).

²⁴ http://www.westernsydney.edu.au/future-students/postgraduate/postgraduate/postgraduate_courses/language,_interpreting_and_translation_courses

²⁵ <http://www3.uah.es/master-tisp-uah/introduction-2/introduction/>

Συμπεράσματα

Από τα παραπάνω προκύπτει πρώτ'απ'όλα ότι η κοινοτική μετάφραση είναι σαφέστατα εξειδικευμένη μετάφραση διότι: α) τα προς μετάφραση κείμενα είναι εξειδικευμένα με την έννοια ότι περιέχουν ορολογία άλλοτε σε άλλη έκταση από διάφορα επιστημονικά και τεχνικά πεδία, ενώ σε μεγάλο βαθμό τα κείμενα αυτά χαρακτηρίζονται νομικά και διοικητικά, καθώς ο συναλλασσόμενος αλλοδαπός απευθύνεται στον δημόσιο τομέα, άρα σε διοικητικές υπηρεσίες, β) τα εν λόγω κείμενα έχουν μια συγκεκριμένη τυπολογία ως πρωτότυπα και θα πρέπει, στην πλειονότητά τους, να έχουν επίσης συγκεκριμένη τυπολογία ως μεταφράσεις στη γλώσσα στόχο, γ) θα πρέπει να λαμβάνονται οπωσδήποτε υπόψη οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες κατά τη μετάφραση, καθώς το κοινωνικό πλαίσιο – συνθήκες και αποδέκτες – μέσα στο οποίο προκύπτει η ανάγκη για μετάφραση δεν είναι ποτέ η ίδια και δ) υπάρχει σαφής πολιτική διάσταση που σχετίζεται με τις εκάστοτε κυβερνητικές επιλογές για την επικοινωνία των κάθε είδους γλωσσικών κοινοτήτων με το κράτος.

Διαπιστώνουμε επίσης ότι, παρά την πρόοδο της μετάφρασης σε θεωρητικό επίπεδο τις τελευταίες δεκαετίες, δεν έχει υπάρξει ανάλογο ενδιαφέρον από την πλευρά των περισσότερων κρατών για τη θεσμοθέτηση και την παροχή κοινοτικής μετάφρασης που παραμένει στη σκιά της λιγότερο παραγνωρισμένης κοινοτικής διερμηνείας.

Τέλος, προκύπτει ότι υπάρχει άμεση ανάγκη για προγράμματα κατάρτισης κοινοτικών μεταφραστών, κάτι που εξαρτάται από την πολιτική βούληση, τα οποία θα πρέπει να έχουν ως γνώμονα ότι η κοινοτική μετάφραση είναι μια γλωσσική υπηρεσία που διασφαλίζει τα δικαιώματα όλων των ατόμων και κοινοτήτων για δημόσια ενημέρωση και παροχή υπηρεσιών, καθώς έτσι διευκολύνεται η κοινωνική, οικονομική και πολιτική συμμετοχή για να επιτευχθεί κοινωνική δράση, κοινωνική αλλαγή και ομαλότητα. Με άλλα λόγια, ο σωστά καταρτισμένος κοινοτικός μεταφραστής πρέπει να είναι απόλυτα πεπεισμένος ότι η κοινωνική αποστολή της κοινοτικής μετάφρασης είναι αδιαμφισβήτητη (Taibi & Ozolins, 2016: 17).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Angelleli, C. V. (2014). Introduction: the sociological turn in translation and interpreting studies. In C. Angelelli (ed.) *The Sociological Turn in Translation and Interpreting Studies* (pp. 1-6). Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins.
- Bachmann-Medick, D. (2009). Introduction: The translational turn. *Translation Studies* 2(1), 2-16. Ανακτήθηκε 16/05/2016 από <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14781700802496118>
- Baker, M. (2011). *In other words*. Abingdon, Oxon: Routledge.
- Baker, M. & Pérez-González, L. (2011). Translation and Interpreting. In J. Simpson (ed.) *Routledge Handbook of Applied Linguistics* (pp. 39-52). London & New York: Routledge.
- Bancroft, M. & Rubio-Fitzpatrick, L. (2009). *The Community Interpreter: Professional Interpreter Training for Bilingual Staff and Community Interpreters*. Ellicott City, MD: Cross-Cultural Communications.
- Cyrus, L. (2009). Old concepts, new ideas: approaches to translation shifts. *MonTI. Monografías de Traducción e Interpretación 2009*, 1, 87-106. Ανακτήθηκε 16/05/2016 από <http://repositori.uji.es/xmlui/handle/10234/11973>
- D'Hayer, D. (2012). Public Service Interpreting and Translation: Moving Towards a (Virtual) Community of Practice. *Meta: journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal* 57 (1), 235-

247. Ανακτήθηκε 12/11/2015 από <https://www.erudit.org/revue/meta/2012/v57/n1/1012751ar.pdf>
- Eser, O. (2015). Translation Services and the Australian ‘Multicultural Policy’. *International Journal of Comparative Literature & Translation Studies* 3(4), 43-48. Australia: Australian International Academic Centre. Ανακτήθηκε 16/05/2016 από <http://www.journals.aiac.org.au/index.php/IJCLTS/article/view/1910/1737>
- Faiq, S. (2016). Through the Master Discourse of Translation. In M. Taibi (ed.) *New Insights into Arabic Translation and Interpreting* (pp. 23-45). Bristol: Multilingual Matters.
- Fiola, M. (2004). Le ‘gain et le dommage’ de l’interprétation en milieu social. *TTR: traduction, terminologie, rédaction* 17(2), 115-130. Ανακτήθηκε 16/05/2016 από <https://www.erudit.org/revue/ttr/2004/v17/n2/013274ar.pdf>
- Fraser, J. (1993). Public Accounts: Using Verbal Protocolsto investigate Community Translation. *Applied Linguistics* 14 (4), 325-343.
- Gentile, A., Ozolins, U. & Vasilakakos, M. (1996) *Liaison Interpreting. A Handbook*. Melbourne: Melbourne University Press.
- Gouadec, D. (2007). *Translation as a profession*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Graham, A. M. (2012). Training provision for Public Service Interpreting and Translation in England. Arqueros Consulting Ltd. Ανακτήθηκε 16/05/2016 από <https://www.llas.ac.uk/news/6673>
- Hale, S. B. (2007). *Community Interpreting*, Basingstoke / New York: Palgrave Macmillan.
- Harkness, J. A., & Schoua-Glusberg, A. S. (1998). Questionnaires in translation. In J. A. Harkness (ed.), *Cross-cultural survey equivalence* (pp. 87-126). ZUMA-Nachrichten Spezial, 3. Mannheim, Germany: ZUMA.
- Hatim, B. (2013). *Teaching and Researching Translation*. London & New York: Routledge.
- Hatim, B. (1997). *Communication across cultures*. Exeter: University of Exeter Press.
- Hertog, E. (2010). Community Interpreting. In Y. Gambier & L. van Doorslaer (eds) *Handbook of Translation Studies I*, (pp. 49-54). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Jääskeläinen, R. (1998). Think-aloud Protocols. In M. Baker & K. Malmkjær (eds) *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (pp. 265-269). London & New York: Routledge.
- Merlini, R. & Favaron, R. (2003). Community interpreting: re-conciliation through power management. *The Interpreters’ Newsletter* 12, 205-229. Ανακτήθηκε 16/05/2016 από <http://www.openstarts.units.it/dspace/bitstream/10077/2485/1/10.pdf>
- Mikkelsen, H. (2014). Evolution of Public Service Interpreter Training in the U.S. *FITISPos International Journal*, 1(1), 9-25. Ανακτήθηκε 16/05/2016 από http://www3.uah.es/fitispos_ij/OJS/ojs-2.4.5/index.php/fitispos/article/view/6.
- Niska, H. (2002). Community interpreter training: Past, present, future. In G. Garzone & M. Viezzi (eds) *Interpreting in the 21st century: Challenges and Opportunities* (pp. 133-144). Amsterdam /Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- O’Hagan, M. (2011). Community Translation: Translation as a social activity and its possible consequences in the advent of Web 2.0 and beyond. *Linguistica Antverpiensia* 10, 11-23. Ανακτήθηκε 16/05/2016 από <https://lans-tts.uantwerpen.be/index.php/LANS-TTS/article/view/275/173>
- Pöhhacker, F. (2007). Critical linking up: Kinship and convergence in interpreting studies. In C. Wadensjö, B. E. Dimitrova & A.-L. Nilsson (eds) *The Critical Link* 4 (pp. 11-23). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

- Pöchhacker, F. (2004). *Introducing interpreting studies*. London / New York: Routledge.
- Podkalicka, A. (2007). *Lost in Translation? Language policy, media and community in the EU and Australia: some lessons of the SBS*. PhD dissertation, Queensland University of Technology. Ανακτήθηκε 16/05/2016 από http://eprints.qut.edu.au/16696/1/Aneta_Podkalicka_Thesis.pdf
- Pym, A. (2011). Translation Research Terms: a tentative glossary for moments of perplexity and dispute. In A. Pym (ed.) *Translation Research Projects 3* (pp. 75-110). Tarragona: Intercultural Studies Group. Ανακτήθηκε 16/05/2016 από http://isg.urv.es/publicity/isg/publications/trp_3_2011/index.htm
- Pym, A. (2006). Globalization and the Politics of Translation Studies. *Meta: journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal* 51 (4), 744-757. Ανακτήθηκε 16/05/2016 από <http://id.erudit.org/iderudit/014339ar>
- Snell-Hornby, M. (2006). *The Turns of Translation Studies*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Taibi, M. (2011). Public Service Translation. In K. Malmkjaer & K. Windle (eds) *The Oxford Handbook of Translation Studies* (pp. 214-227). Oxford: Oxford University Press.
- Taibi, M. & Ozolins, U. (2016). *Community Translation*. London/Oxford/New York/New Delhi/Sydney: Bloomsbury.
- Tymoczko, M. (2014). *Enlarging Translation, Empowering Translators*. Abingdon/Oxon: Routledge.
- Valero-Garcés, C. (2014). *Communicating Across Cultures. A Coursebook on Interpreting and Translating in Public Services and Institutions*. Lanham/Boulder/New York/Toronto/Plymouth UK: University Press of America.
- Venuti, L. (1995). *The Translator's Invisibility. A history of translation*. London & New York: Routledge.
- Wadensjö C. (1998). *Interpreting as Interaction*. London: Longman.
- Wallmach, K. & Kruger, A. (1999). "Putting a Sock on it": A contrastive analysis of problem-solving translation strategies between African and European Languages. *South African Journal of African Languages* 19 (4), 276-289. Ανακτήθηκε 17/05/2016 από <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/02572117.1999.10587406>
- Αποστόλου, Φ. (2016). *Η μετάφραση και η διερμηνεία για δημόσιες υπηρεσίες στην Ελλάδα*. Αθήνα: Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα. Ανακτήθηκε 20/05/2016 από <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/962>
- Βλαχόπουλος, Στ. (2006). Κοινωνική διερμηνεία: η μεγάλη άγνωστη. Ανακοίνωση στο επιστημονικό συνέδριο «Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες – πολιτικές – προοπτικές». Αθήνα, 23-24/11/06.

Ιστοσελίδες (τελευταία ανάκτηση στις 31/05/2016)

- Australian Government, Department of Social Services. Multicultural Access and Equity Policy, από <https://www.dss.gov.au/our-responsibilities/settlement-and-multicultural-affairs/programs-policy/multicultural-access-and-equity>
- Australian Government, Department of Immigration and Border Protection. Fact Sheet – Translating and Interpreting Service (TIS National), από <https://www.border.gov.au/about/corporate/information/fact-sheets/91tis>
- Code of Ethics for Community Interpreters, Tilaaja: Suomen Viittomakielen Tulkit ry, από http://wasli.org/wp-content/uploads/2013/10/80_coe-svt.pdf

- Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, από http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf
- European Commission (2011). Special Interest Group on Translation and Interpreting for Public Services, από http://ec.europa.eu/dgs/scic/docs/sigtips_en_final_2011.pdf
- Industry Canada. Community Interpreting in Canada, από http://www.meta-ops.cz/sites/default/files/471_ok.pdf
- Irish Translators' and Interpreters' Association. Itia Code of Ethics for Community Interpreters, από http://www.fit-europe.org/vault/ITIA_code_interpreters.pdf
- National Council for Interpretation in Health Care – NCIHC, από <http://www.ncihc.org/assets/documents/publications/NCIHC%20National%20Code%20of%20Ethics.pdf>
- National Register of Public Service Interpreters. Code of Professional Conduct, από <http://www.nrpsi.org.uk/for-clients-of-interpreters/code-of-professional-conduct.html>
- Société française des traducteurs. Code de déontologie, από http://www.sft.fr/clients/sft/telechargements/file_front/46316_deontologiefrancaisweb.pdf.pdf
- Swedish Association of Professional Translators, από <http://www.sfoe.se/sidor/yrkesetisk-kod.aspx>
- Universidad de Alcalá. MA in Intercultural Communication, Public Service Interpreting and Translation, από <http://www3.uah.es/master-tisp-uah/introduction-2/introduction>
- University of Western Sydney. TESOL, Interpreting and Translation Postgraduate Courses, από http://www.westernsydney.edu.au/future-students/postgraduate/postgraduate/postgraduate_courses/language_interpreting_and_translation_courses
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2012) ΟΔΗΓΙΑ 2012/13/ΕΕ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 22ας Μαΐου 2012 σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, από <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:142:0001:0010:el:PDF>
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2010) ΟΔΗΓΙΑ 2010/64/ΕΕ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 20ής Οκτωβρίου 2010 σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία, από <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32010L0064&from=FR>
- Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, από <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/index.html>
- Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf